

КАРАСЄВИЧ Марина Петрівна,
викладач II кваліфікаційної категорії,
ЛИСТОПАД Маргарита,
студентка,
Комунальний вищий навчальний заклад
«Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка»,
(м. Умань, Україна)

ІСТОРІЯ ОДНОГО ЖИТТЯ

*Що саме головне було у моєму житті?
Без роздумів відповідаю: любов до дітей
В. О. Сухомлинський.*

Василь Олександрович Сухомлинський – педагог, засновник гуманістичної, новаторської педагогіки. Теоретична, літературно-педагогічна творчість і практична діяльність видатного українського педагога ввійшла до історії вітчизняної педагогічної думки помітною сторінкою, його педагогічні, публіцистичні і літературні праці та учительський досвід значно вплинули на практичну діяльність школи, збагатили педагогіку України новими положеннями і думками.

Педагогічна система Сухомлинського – це концептуальна основа особистісно зорієнтованого підходу, що пролонгується у компетентісно орієнтовану освіту. Саме тому ідеї видатного українського педагога актуальні сьогодні [4].

В. Сухомлинський – автор низки педагогічних праць: «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Як виховати справжню людину», «Павлиська середня школа», «Сто порад учителеві», «Батьківська педагогіка» та ін. Загалом він написав 41 монографію, понад 600 наукових статей.

Твори В. О. Сухомлинського відомі у виданнях різними мовами народів світу від болгарської до японської; його спадщина розглядається (вивчається) в провідних університетах і педагогічних інститутах Європи, окремі статті і уривки фундаментальних праць друкуються в педагогічних журналах Польщі, Німеччини, Чехії, Словаччини, Румунії, Австрії, Іспанії, Фінляндії та інших країнах.

«Учитель творить Людину». Ці мудрі і вагомі слова можна сказати лише про справжніх вчителів. Саме так думав і говори педагог з великої літери – Василь Сухомлинський. Працю вчителя ні з чим не можна ні порівняти ні зіставити. У наших руках найбільша з цінностей світу – Людина. Ми творимо її як, скульптор творить власну статую з обезформленого шматка мармуру; десь в глибині цієї мертвої брили лежать прекрасні риси, які належить добути, очистити від усього зайвого. Чи ви не погоджуєтеся зі мною? Адже учитель – це перший, а потім і головний світоч у інтелектуальному житті школяра, саме він має пробудити в дитині жадобу до знань, повагу до науки, культури, освіти. Ткач уже через годину бачить плоди своїх турбот, столяр вбачає свою роботу через кілька годин, орач, хлібороб через кілька місяців милується колосками вирощених на полі... А вчителеві потрібно працювати роки, або ж навіть десятиліття, щоб побачити предмет свого творіння.

Хто як не учитель, готується до гарного уроку все життя? Така духовна і філософська основа нашого фаху і технологія нашої праці. Але навіщо, можливо запитаєте ви? Автор відповість: «Щоб відкрити перед учнями іскорку знань, учителю треба ввібрати море світла, ні на хвилю не відходячи від променів вічно сяючого сонця знань людської мудрості».

Наприклад, у всесвітньовідомій книзі «Серце віддаю дітям» Василь Олександрович виводить дітей за стіни класу, школи, розкриває перед ними навколишній світ у всьому розмаїтті його проявів і рухів, воліючи пробудити в дитини допитливість, пізнавальні здібності й можливості, які дримали до певного часу. Він як учитель керує цим процесом, майстерно спрямовуючи

його в потрібне річище, перебуваючи при цьому на задньому плані, спонукаючи активність дітей і створюючи у них відчуття, що це вони самі міркують, роблять відкриття, тобто рефлексують. Він створює інтелектуально-духовне поле, в якому постійно присутні природа, люди, діти, вчитель, тварини і птахи. Це поле наче пульсує, відображаючи, викликаючи, пробуджуючи думки, почуття, емоції. Це все великою мірою стосується й «Школи –радість» [3, с. 7].

У своїй книзі «Народження громадянина» автор використовував ту ж методику виховання, що і до дітей 6-11 років, але значно обогатив її, розширив та углибив новими ідеями. «Перший раз народжується жива сутність, другий раз – громадянин, активна, думаюча, діюча особа, яка бачить не тільки оточуючий світ, а і самого себе», – стверджував Сухомлинський, і виходячи із цього будував виховну систему [1, с. 285].

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського багатопланова. Вона зазнавала певної еволюції, постійно збагачувалася, поглиблювалася. Хоча він жив, і творив у застійні часи, ставлення до його діяльності та ідей не змінилося. Його педагогічна концепція високогуманна і демократична, органічно поєднує класичну і народну педагогіку. Провідне місце займає ідея гуманізму, людяності і добротності. Педагог переконливо стверджує, що виховання гуманізму, людяності повинно стати одним із завдань діяльності школи і вчителя і здійснюватися через творення людям добра. В центр виховного процесу Сухомлинський поставив особистість. Основою його концепції є повага і довіра до дитини, визнання її унікальності та права на власний вибір. Найголовнішим, найглибшим і найміцнішим надійним каменем педагогічної системи Сухомлинського, є виховання у кожного вихованця поваги до самого себе. Він вважав, що до того часу, поки є самоповага, існує й школа. Коли зникає повага до себе – немає школи, немає ні особистості, ні колективу, одухотворених благородними цілями, а є випадкове збіговисько. На його думку, повага до людської гідності і

виховання самоповаги є сферою педагогічної творчості і великого інтелекту педагога.

Особливу увагу В. Сухомлинський приділяє школі як осередку культури. Проте цю роль, на його думку, вона може виконати лише за умови, що в її діяльності пануватимуть чотири культури: Батьківщини, Людини, Матері й рідного Слова.

Як не дивно, Василь Олександрович проносить крізь життя ідею створення – Людини. Важливим напрямом усебічного розвитку особистості, який необхідно враховувати при її проектуванні, є розумове виховання. В. Сухомлинський вважав, що розумове виховання потрібне людині не тільки для праці, але для повноцінного духовного життя. Тому в процесі навчання дітей треба спонукати до самостійної пізнавальної діяльності, до самоосвіти. Цю роботу слід починати з малих літ, формуючи в дітей допитливість. Вважав, що навчання не повинно бути для дитини тягарем, а повинно бути радісною працею. Його творчі знахідки щодо навчання: «школа під відкритим небом», уроки мислення на природі, кімната думки, культ книги, свято казки та ін., апробовані в практичній діяльності Павлівської школи, стали надбанням учительства.

Праці великого письменника невичерпні, оригінальні, неповторні, багатогранні. Він давав відповіді на складні запитання простими словами, наприклад: «Чому людина не повинна знати, відчувати, що її виховують?» Ви повинні погодитися, що справжнє виховання — це самовиховання. Треба створити таке спілкування вихователя й вихованців, щоб кожне слово, звернене до юного серця й розуму, пробуджувало внутрішні духовні сили, викликало внутрішню роботу розуму й серця, спрямовану на самопізнання й самовдосконалення. Якщо ж людина на кожному кроці відчуває й розуміє, що її виховують,— здатність до самопізнання й самовдосконалення притуплюється. В неї зароджується думка: яким мені бути й що мені робити — про це подумують дорослі. А моя справа — чекати порад і вказівок [2, с. 86].

В останній період життя В. О. Сухомлинський все голосніше та емоційніше обстоює народні імперативи й цінності, спирається на українську етнопедагогіку, вводить її в усі ланки педагогічного процесу, особливо наголошуючи на значенні рідної мови, слова, пісні, поезії, казки.

За педагогічну працю він був нагороджений двома орденами Леніна, багатьма медалями Союзу РСР.

З 1958 року Сухомлинський – член-кореспондент Академії Педагогічних Наук РРФСР, з 1958 р. Заслужений вчитель УРСР. В 1968 року йому було присвоєно звання Героя Соціалістичної праці. В тому ж році він був обраний членом-кореспондентом Академії педагогічних наук СРСР.

На сьогодні багато ідей педагога, форми і методи навчання і виховання дітей, підняті і розвинуті в трилогії, стали використовуватися у повсякденній практиці. Хочеться мати надію, що його ідеї допомогли вчителям і батькам – подивитися на дитину скрізь світ ідей Сухомлинського, побачити нові грані, нові підходи у складному, важкому і благородній справі формування, навчання і виховання дітей, підлітків та молодь.

Література:

1. Сухомлинський В. А. / Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. К.: Рад. шк., 1985. 557 с.
2. Сухомлинський В. О. / Сто порад учителям. К.: Рад. шк., 1988. 304 с.
3. Сухомлинська О. В. / У пошуках справжнього В. О. Сухомлинський. // Серце віддаю дітям. Х.: Атма, 2012. С. 5–22.
4. <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/3637/>